

Коваленко М.А.,
здобувач ступеня бакалавра
Науковий керівник: **Кужелєв М.О.,**
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могиллянська академія»
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ ТА ЦИФРОВИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Глобальним трендом останніх років стала цифровізація фінансової сфери, яка вимагає нових безготівкових форм розрахунків та підвищує роль фінансових інновацій [1; 2]. Фінансові інновації охоплюють нові технології та рішення у сфері фінансів, які змінюють традиційні банківські й платіжні послуги. До них належать мобільні додатки банків, онлайн-платежі, електронні гаманці, платіжні картки з NFC, відкритий банкінг тощо. Цифрові гроші – це ширше поняття, що включає безготівкові гроші, електронні гроші комерційних банків, криптовалюти та цифрову валюту центрального банку (Central Bank Digital Currency, CBDC).

За даними Банку міжнародних розрахунків, станом на середину 2023 року уже 130 країн досліджували чи впроваджували власні CBDC. Країни очікують, що впровадження цифрових валют сприятиме фінансовій інклюзії, здешевленню та прискоренню платежів (у тому числі транскордонних) і підвищенню прозорості транзакцій.

Україна демонструє значний прогрес у переході до cashless-економіки (безготівкових розрахунків). Це підкріплено активним впровадженням фінтех-рішень українськими банками та небанківськими установами. Популярні мобільні банки і платіжні сервіси (наприклад, застосунки monobank, Приват24 тощо) залучили мільйони користувачів, спрощуючи доступ до фінансових послуг онлайн.

Важливим кроком стала імплементація нового законодавства. У 2021 році було прийнято Закон України «Про платіжні послуги» [3], який гармонізує правила з європейськими нормами і запроваджує поняття відкритого банкінгу та цифрових грошей НБУ. Це створює правове підґрунтя для діяльності фінтех-компаній, розширює коло постачальників платіжних послуг і стимулює конкуренцію.

Яскравим свідченням розвитку cashless-економіки є стрімке зростання безготівкових платежів. Ще у 2021 році частка безготівкових операцій із платіжними картками становила близько 60% від загального обсягу (за сумою), тоді як після початку повномасштабної війни цей показник підскочив до 69% у середині 2022 року [4]. Війна стала каталізатором, оскільки в умовах ризиків і логістичних проблем багато українців перейшли на електронні платежі та перекази. Надалі частка безготівкових транзакцій дещо стабілізувалася: за даними НБУ, за 9 місяців 2025 року вона становила 65,4% за сумою (проти 64,8% роком раніше) [5]. Це підтверджує стійке домінування безготівкових розрахунків і поступове витіснення готівки з обігу.

Розширення безготівкової інфраструктури продовжується навіть під час війни. Так, у 2023 році кількість POS-терміналів у торговельній мережі зростає на 25%, перевищивши довоєнний рівень 2021 року (449,5 тис., з яких 99% – безконтактні) [5]. Швидко поширюються контактні та мобільні платежі: понад половина активних карток українців є безконтактними, а чверть – токеновані (прив'язані до смартфонів). Близько 90% транзакцій у торговельній мережі проводяться з NFC чи безконтактними технологіями, що підвищує зручність і безпеку оплати.

Крім цього, міжнародні партнери відзначають досягнення України у впровадженні фінтеху. Світовий банк через IFC у 2024 році уклав угоди з НБУ для просування цифрових фінансових послуг та підтримки інновацій навіть під час війни [6]. Зокрема, планується впровадження відкритого банкінгу (обміну даними з фінтех-компаніями), розвиток агентського банкінгу в селах, запуск регуляторних “пісочниць” для тестування новітніх сервісів та стимулювання зростання безготівкових операцій. Такі ініціативи, підтримані міжнародними донорами, мають на меті посилити конкуренцію і якість фінпослуг, наблизити Україну до європейських стандартів та сприяти стійкому відновленню фінансової системи після потрясінь війни.

Одним із центральних елементів фінансових інновацій в Україні є проєкт цифрової гривні (е-гривні) – потенційної CBDC від Національного банку України. НБУ ще у вересні 2021 року ініціював дослідження доцільності випуску цифрової гривні а у листопаді 2022 року презентував проєкт концепції е-гривні [7]. Цифрова гривня задумана як електронна форма національної валюти, що доповнюватиме готівкову та безготівкову гривню і виконуватиме всі функції грошей. Вона має бути зручна і доступна для всіх категорій користувачів – громадян, бізнесу, держави – та забезпечувати додаткові переваги завдяки технологічним можливостям.

Концептуальні напрями використання е-гривні, які розглядає НБУ, включають три основні сфери: по-перше, роздрібні безготівкові платежі з можливістю програмування грошей (наприклад, цільові соціальні виплати з контролем використання, смарт-контракти для автоматизації розрахунків); по-друге, використання е-гривні у сегменті віртуальних активів, зокрема для обміну чи випуску токенованих активів по-третє, транскордонні платежі, щоб прискорити та здешевити міжнародні перекази [7].

Таким чином, розвиток фінансових інновацій та цифрових грошей в Україні є ключовим чинником модернізації національної фінансової системи та зміцнення її конкурентоспроможності у глобальному середовищі. Впровадження цифрових технологій, поширення безготівкових розрахунків та запуск цифрової гривні сприяють підвищенню прозорості, зручності й швидкості фінансових операцій. Такі трансформації створюють передумови для розширення фінансової інклюзії, оптимізації роботи банків і небанківських установ, зниження транзакційних витрат та посилення економічної безпеки держави.

ДЖЕРЕЛА

1. Е-гривня. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>.
2. Кужелєв М. О. Фінансові інновації у забезпеченні розвитку фінансового ринку України. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України* : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 25–26 берез. 2021 р.). Ірпінь, 2021. С. 120–122.
3. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
4. Перун В. У 2022-му українці продовжили активно використовувати платіжні картки для безготівкових розрахунків, - НБУ. URL: https://lb.ua/economics/2023/03/03/547811_2022mu_ukrayintsi_prodozhili.html.
5. Українці значно активніше користуються безготівковими картковими розрахунками: результати за дев'ять місяців 2025 року. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-znachno-aktivnishe-koristuyutsya-bezgotivkovimi-kartkovimi-rozrahunkami-rezultati-za-devyat-misyatsiv-2025-roku>.
6. IFC and NBU Strengthen Partnership to Boost Financial Sector Resilience, Support SMEs Access to Finance. IFC. URL: <https://www.ifc.org/en/pressroom/2024/ifc-and-national-bank-of-ukraine-strengthen-partnership-to-boost-financial-sector-resilience-support-smes-access-to-finance>.
7. НБУ презентував проєкт концепції цифрової гривні: що відомо. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/28/novyna/finansy/nbu-prezentuvav-proyekt-koncepcziyi-cyfrovoyi-hryvni-vidomo>.